

KÂZIM UZ

Müzik Terimleri Sözlüğü

İNCELEME VE YAYINA HAZIRLAYAN
MEHMET ÖNCEL

MÜZİK TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

KÂZIM UZ

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0215
Sanat: 019

MÜZİK TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ
KÂZIM UZ

İnceleme ve Yayına Hazırlayan
Mehmet Öncel

Proje Editörü
Ömer Uzunagaç

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Kitap Editörü
Prof. Dr. Hüseyin Akpınar

Son Okuma
Dr. Seda Tüfekçioğlu

VakıfBank Kùltür Yayınları

Büyükdere Caddesi
No: 97 – Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2023

ISBN 978-625-6385-31-3

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı

Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi B
Blok No: 29/1/1 Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Nisan 2023

MÜZİK TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

KÂZIM UZ

İNCELEME VE YAYINA HAZIRLAYAN
MEHMET ÖNCEL

KÂZIM UZ

1873 yılında İstanbul'un Fatih ilçesinin Draman semtinde doğdu. Eğitim hayatını Hâfız Ahmet Paşa İbtidâî Mektebi'nde, Fatih Askerî Rüşdiyesi'nde ve Dârüşşafaka'da tamamladı. Lamia Hanım ile evliliğinden Refi ve Sâtia isimli iki çocuğu oldu. Mezuniyetinin ardından Posta ve Telgraf Nezareti'nde Muhasebe Kalemligi ile memuriyet hayatı başladı. Henüz 20 yaşında iken kaleme aldığı *Tallim-i Mûsiki Yâhut Mûsiki Istilâhâtı* eseri ile 1893'te Muzika-yı Hümâyun'a atandı. 1895 yılında buradaki görevinden istifa ederek girdiği sınavın ardından muallimlik görevine başladı. Maarif Nezâreti'ne bağlı olarak sırasıyla 1895 yılında Ankara Mekteb-i İdâdîsi, 1896 yılında Topkapı Merkez Rüşdiyesi, 1900 yılında Mercan İdâdîsi, 1898 yılında Dârüşşafaka ve son olarak 1909 yılında Topkapı Rüşdiyesi'ndeki muallimlik görevinden bir müddet sonra Maarif Nezâreti'ndeki vazifesinden ayrıldı. Ancak muallimlik görevini bırakmayıp Vefâ İdâdîsi ve Bezmiâlem Kız Sultânîsi gibi okullarda hizmetini devam ettirdi. Zekâî Dede'nin seçkin talebeleri arasında gösterilen Kâzım Uz, aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin ilk resmî müzik kurumu Dârü'l-Elhân'da Batı müziği hocalığı vazifesini ifa etti. 9 Kasım 1942 yılında Suadiye'de vefat eden Uz, Edirnekapı Mezarlığı'na defnedildi. Gazete ve dergi yazıları dışında müzik tarihi ve nazariyesine dair miras bıraktığı eserleri şunlardır: *Mûsiki Istilâhâtı*, *Notalı Mektep Şarkıları*, *Mûsiki*, *Osmanlı Gençlerine Tuhfe*, *İbtidâî Nota Dersleri* ve *Mûsiki Nazariyatı*.

MEHMET ÖNCEL

1980 Şanlıurfa doğumludur. İlk, orta ve lise eğitimini Urfa'da tamamladı. 2007 yılında Marmara Üniversitesi Bilgisayar ve Kontrol Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. *Rauf Yektâ Bey'in Âti*, *Yeni Mecmûa*, *Resimli Kitap ve Şehbâl Adlı Mecmûalarda Mûsiki ile İlgili Makalelerinin İncelenmesi* tezi ile yüksek lisansını 2010, *Hasan b. Ahmed b. Ali el-Kâtib'in Kemâlû Edebi'l-Gınâ Adlı Eseri* adlı doktora tezini 2017 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Türk Din Musikisi bölümünde Dr. Nuri Özcan'ın riyasetinde tamamlamıştır. 2014-2015 yılları arasında 15 ay Ürdün'de Arapça eğitimi ve doktora tezi üzerine çalışmalarda bulundu. 2019 yılında doçentlik payesini aldı. Hali hazırda Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği ve İslami İlimler İslam Tarihi ve Sanatları'nda bölüm başkanı olarak görev yapmaktadır. İyi derecede Arapça ve İngilizce bilmektedir. *XI. yüzyıl Mûsiki Nazariyesi İbn Zeyle'nin el-Kâfi fi'l-mûsikâsı* (2018), *Medeniyet Değerlerimiz "Mûsiki"* (2021), *Türk Halk Müziği "Formlar, Çalgılar ve Yedi Bölgeden Hikâyeli Türküler"* (2022) adlı üç kitabı ve yayımlanan pek çok kitap bölümü ve makaleleri vardır. Halihazırdaki araştırma ve incelemelerini Osmanlı Dönemi mûsikisine yoğunlaştırmaktadır. TRT başta olmak üzere pek çok televizyon programında icracı olarak görev almıştır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz ve Teşekkür	7
Giriş	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türk Müsîkîsi	13
İKİNCİ BÖLÜM	
Muallim Hoca Sakallı Kâzım Uz	19
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Kâzım Uz'un Müsîkî Karakteri	29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Müzik Terimleri Sözlüğü (Ta'lim-i Müsîkî Yahut Müsîkî Istılâhâtı)	69
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Müsîkî	367
ALTINCI BÖLÜM	
Notalı Mektep Şarkıları	377
YEDİNCİ BÖLÜM	
Osmanlı Gençlerine Tuhfe	407
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
İbtidâî Nota Dersleri	419

DOKUZUNCU BÖLÜM

Sonuç ve Değerlendirme 475

ONUNCU BÖLÜM

Notalar 487

Kaynakça 613

Dizin 623

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Medeniyet ve kültürümüzün gelişim ve tekâmülü safhasında neşet eden hat, tezhip, minyatür, edebiyat ve mûsikî gibi zenginliklerimiz bizi biz kılan önemli farklılıklarımızdır. Aynı zamanda kökü mazideki bu hazinelerimizin aynı şemsiye altında birleşmemizi sağlaması ve derinlikli bir şekilde okunup anlaşılması istikbalimizin de muhafazası adına önemlidir. Bunlara dair dönem üzerinden yapılan çalışmaların haricinde, kendini bu medeniyetin muhafazası için adeta muvazzaf nefer gibi gayret eden şahısların hayatlarına dair yapılan araştırmalar da ayrı bir kıymet arz etmektedir. Osmanlı bakiyesi Cumhuriyet aydını olarak kritik bir dönemin önemli aktörlerinden musikişinas Muallim Kâzım Uz, zikri geçen hususiyetlerin idraki adına ele alınmış mühim bir şahsiyettir. Muallim Kâzım Uz'un hayatı, kaleme aldığı risaleleri, kitapları ve beslediği eserleri imkân dahilinde birincil kaynaklar kullanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son olarak bu çalışmayla, temelde müzik teorisi ve tarihimizin inceliklerinin ortaya konulması ve alana dair ilgisi olan herkese mütevazı bir katkı sunulması hedeflenmiştir.

Bu mütevazı kitabın Türk mûsikîsi literatürüne kazandırılmasına vesile olması habesiyle VakıfBank Kültür Yayınları'na, Ömer Uzunağaç'a ve emeği geçen tüm ekibe teşekkürlerimi borç bilirim. Ayrıca kitabın ortaya çıkışında emekleri olan, kaynaklara ulaşılması konusunda desteğini esirgemeyen kıymetli Hüseyin Kıyak'a; arşiv ve resimler hususunda katkıda bulunan muhterem Fikret Esat Karakaya'ya; engin bilgilerini paylaşmaktan asla kaçınmayan ve aynı zamanda kitabın editörlüğünü üstlenen kıymetli hocam Prof. Dr. Hüseyin Akpınar'a; oldukça kısa bir sürede kitabı defalarca okuyup en ince ayrıntısına kadar gözden geçiren Dr. Öğr. Üyesi Seda Tüfekçioğlu'na; kitabın yazılması sürecinde kıymetli yardımlarını esirgemeyen Dr. Turgut Yahşi'ye; Kâzım Uz'un bestelerinin kontrolü ve yeniden yazılması hususunda desteklerini esirgemeyen Can Gülbal ve Bedirhan Büyükduman'a; son olarak bu günlere gelmemize vesile olan aileme, hocalarıma en kalbî duygularıyla teşekkürü bir borç bilirim.

Okuyucusu düşünülerek hazırlanmış bu kitabın mûsikî kültürümüze bir nebze de olsa katkı sunmasını niyaz ederim...

20 Şubat 2023
Altunizade

GİRİŞ

Bu kitap, 1873-1943 yılları arasında yaşamış; mûsikî ilmi ve sanatı ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmış; Muallim Kâzım Bey, Sakallı Kâzım Bey ve İsmail Kâzım Uz olarak da anılan Kâzım Uz'un hayatı, neşrettiği eserler ve bu eserlerin incelemesi hakkındadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla daha önce günümüz Türkçesi ile neşredilmeyen *Osmanlı Gençlerine Tuhfe, Notalı Mektep Şarkıları, Mûsikî, İbtidai Nota Dersleri, Mûsikî İstılahatı* adlı eserlerinin incelenmesi ve son olarak Kazım Uz'a ait olduğu tespit edilen 104 bestenin notasının ortaya konulması bu çalışmanın özgünlüğü olup aynı zamanda temel gagesidir.¹ Kazım Uz, Osmanlı Devleti'nin sonu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemleri arasında yaşamış ve mûsikî eğitimi hakkında hummalı çalışmalarda bulunmuştur. Uz'un özellikle neşredilmeyen eserlerinin ele alındığı bu çalışma, bir geçiş süreci olarak adlandırılabilir olan 20. yüzyılın mûsikî kültüründeki değişimlerin anlamlandırılması adına spesifik bir önem arz etmektedir. Ayrıca kitabın sonunda yer alan Kâzım Uz'a ait bestelerin tarafımızca ulaşılmış notalarının yeniden yazılmış ve günümüz Türkçesine transkribe edilmiş hallerinin verilmesi, Kâzım Uz repertuarının derli toplu olarak ortaya konulması adına önemlidir.

Kâzım Uz'un neşredilmeyen tüm eserlerinin günümüz Türkçesine çevrimi ve anlamlandırılması olarak da değerlendirilebilecek bu çalışmada ilk olarak, Uz'un yaşadığı mûsikî ortamının daha iyi anlaşılması adına II. Meşrutîyet ve erken Cumhuriyet dönemlerinde mûsikî meselesi muhtasar olarak ele alınacaktır. Kaleme aldığı eserlerden faydalanılarak Kâzım Uz'un mûsikî karakterinin ortaya konulması da hedeflenmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve veri analizi yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışma Kâzım Uz'un latinize edilmemiş eserleri ve muhtelif dergilerdeki makaleleri ile sınırlandırılmıştır.²

1. Kazım Uz'un *Mûsikî Nazariyatı* adlı eseri Emrah Hatipoğlu tarafından müstakil olarak tıpkı basım, çeviri yazı, günümüz Türkçesi ve değerlendirmesi yapılmıştır. Bundan dolayı bu eser tarafımızca ele alınmamıştır. Bkz. Hatipoğlu, Emrah. *Mûsikî Nazariyatı – Muallim Kazım Uz*, e-kitap, 2017.

2. Muhtelif dergilerde mûsikîye dair görüşleri müstakil bir makale olarak tarafımızca ele alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Öncel, Mehmet. "Osmanlı Münevverî Cumhuriyet Aydını Bir Mûsikîşinas: Kâzım Uz", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC*, 12(4), 1046-1055.

Bu kitapta giriş bölümünün ardından sırasıyla Türk mûsikîsinin ilk sözlüğü olarak anılan *Mûsikî Istilahatı*, ardından diyez ve bemollerin anlatıldığı *Mûsikî Risalesi*, gençlerin ve çocukların vatanî duygularını geliştirmeyi hedefleyen *Notalı Mektep Şarkıları* ve *Osmanlı Gençlerine Tuhfe*, son olarak özellikle ilkokul seviyesindeki çocuklara mûsikî ilmini anlatan *İbtidai Nota Dersleri*³ eserlerine yer verilmiştir.

Kitabın genişçe bir bölümünü kapsayan *Mûsikî Istilahatı* isimli eserin transkripsiyonu, 1964 yılında Gültekin Oransay tarafından “düzeltilip genişletilmiş yeni basımı” şeklinde yayınlanmış ise de bu baskı, orijinal metinden oldukça farklıdır.⁴ Oransay, 1964 tarihli bu eserde orijinalinden farklı olarak ek 500 madde kaleme almıştır. Tarafımızca ele alınan çalışmada ise *Mûsikî Istilahatı*’nın transkripsiyonunda Oransay’dan farklı olarak, Kâzım Uz tarafından yayınlanmış orijinal metne sadık kalınmıştır. Bunun dışında, içerikteki maddeler mûsikîşinasların okuyuşunu kolaylaştırmak hasebiyle, günümüz Türkçesinin alfabetik sıralamasına uygun olarak düzenlenmiş, her madde başlığı Osmanlıca orijinal hali gösterilerek yazılmıştır. Ayrıca Uz’un bazı maddelerde yeterince açık olmadığına kanaat getirilip bu eksiklikleri giderici çeşitli açıklamalara yer verilmiştir. Her bir maddenin Osmanlıca metninin transkripti, sadeleşmiş hâli ve günümüz mûsikî anlayışındaki karşılıkları ortaya konulmuştur. Ancak bazı maddelerde, orijinali anlaşılır olduğu için, sadeleştirilme yapılmamıştır. Bu açıklamalar okuyucunun dikkatinin dağılmaması adına kitabın sonu yerine ilgili maddenin hemen altına yapılmıştır. Bu noktada, özellikle nazarî bilgiler içeren maddeler Arel-Ezgi-Uzdilek Sistemi üzerinden, diğer maddeler ise güncel literatürden yararlanılarak ele alınmıştır.

Son olarak, kitabın hazırlanmasında temel olarak Kâzım Uz’un neşrettiği orijinal eserlerden, Gültekin Oransay’ın yayınladığı *Mûsikî Istilahatı* başlıklı eserden, Ahmet Say, Mehmet Tıraşçı, Mustafa Rona, Nazmi Özalp, Nuri Özcan, Yılmaz Öztuna gibi isimlerin Kâzım Uz’un biyografisine dair yazmış oldukları ansiklopedik maddelerden, Emrah Hatipoğlu’nun *Mûsikî Nazariyâtı* isimli eserinden, Kubilay Kolukırık’ın “Muallim Kâzım Uz’un ‘Mûsikî Nazariyâtı’ Adlı Eserinin İncelenmesi”, Yavuz Demirtaş’ın “Muallim Kâzım Uz ve Mûsikî” ve Ubeydullah Sezikli’nin “İsmail Kâzım Uz ve İbtidâi Nota Dersleri İsimli Eseri” başlıklı makalesinden, Faysal Arpaguş’un “‘Ma’lûmât’ Mecmuası’nın 1-500 Sayılarında

3. Mustafa Yeşil, *Musiki Mecmuası*’ndaki “Türk Musikisi İçin Bir Bibliyografya Denemesi” başlıklı yazısında Kâzım Uz’un *Notalı Mektep Şarkıları* isimli eserinin “ilk okul öğrencileri için” olduğunu belirtmiştir. Detaylı bilgi için bkz.: Mustafa Yeşil, “Türk Musikisi İçin Bir Bibliyografya Denemesi”, *Musiki Mecmuası* 222 (1966): 170.

4. Oransay, bu eseri yayınlamasındaki amacı *Musiki Mecmuası*’nda kaleme aldığı bir yazıda, “her fırsatta sözle ve yazıyla çevremi gözünü açmağa çalışmaktayım,” şeklinde belirtir. Detaylı bilgi için bkz.: Gültekin Oransay, “Tiryaki-Petraki”, *Musiki Mecmuası* 199 (1964): 214.

Yer Alan Türk Mûsikîsi ile İlgili Makâleler” başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır. Bunlara ek olarak Gattas Abdülmelik Hâşebe'nin 5 ciltlik *Mu'cemu'l-Mûsikâ'sı*, Lois Ibsen al Faruqî'nin *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*'i, İbrahim ed-Dâkûkî'nin Kazım Uz'un eserini Arapça'ya çevirdiği ve çeşitli izahatlarda bulunduğu eseri *el-Müstedrek alâ Kitâbi'l-Istilahâti'l-Mûsikîyye*, İsmail Hakkı Özkan'ın *Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri* isimli eseri, Hurşit Ungay'ın *Türk Mûsikîsinde Usuller ve Kudüm* adlı eseri yararlanılan temel kaynaklar arasındadır. Ayrıca Uz'un bestelerinin orijinallerinin tespitinde Aytaç Ergen'in arşivinden, www.divanmakam.com internet sitesinden, Şamlı İskender'in *Müntehabât-ı Mûsiki* eserinden, T.R.T. ve Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden de istifade edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

II. MEŞRUTİYET'TEN CUMHURİYET'E TÜRK MÛSİKÎSİ

20. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde başlayan hareketlilik Türkiye Cumhuriyeti'nin ilânında da devam etmiştir. Dünyada artan kültürel etkileşimlerin neticesinde Osmanlı Devleti topraklarında mûsikî sahasında başlayan *Batılılaşma* hareketleri, bazı padişahların ilgi, merak ve hususi zevklerinin de etkisiyle ivmelenerek hatırı sayılır bir mesafe almıştır. Bu durum zaman zaman hararetle tartışma ve münakaşalara zemin oluşturmuş, mûsikî mahfillerinde *alaturkacılar* ve *alafrangacılar* olmak üzere iki farklı cepheyi vücuda getirmiştir. Sarayda yeterince iltifat görmeyip himayesini kaybeden Türk mûsikîsi, yerini Batı mûsikîsine bırakmaya başlamıştır. Bu yönüyle bakıldığında sâbık dönemlerde sahip olduğu patronajı kaybeden gelenekli mûsikîmiz, havas tabakasının bedîi, estetik ve sanat algısında daha az yer bulmuş ve Batılı bir unsur olarak Avrupa müziği daha belirgin olarak yerini almıştır.¹

1908 yılında ilân edilen II. Meşrutiyet döneminde mûsikî, “tekke, saray, konak benzeri sınırlı bir çevreden daha geniş bir toplum kesimine”² yayılmaya başlamıştır. Gelişen teknolojinin de etkisiyle hem Türk mûsikîsine hem de Batı mûsikîsine erişilebilirliğin artması mûsikî camiasında hâlihazırda var olan iki kutuplu yapıyı daha da keskinleştirmiş ve böylece her iki taraf da kendisine bir kamuoyu oluşturma çabasına girmiştir. II. Meşrutiyet'in mûsikî alanına getirileri yalnızca icracılık alanıyla sınırlı kalmamış, eğitim alanına da sirayet etmiştir. Öyle ki yurt içindeki okullarda Batı ve Türk mûsikîsi ders olarak müfredata dâhil edilmiştir.³ Ancak tüm bu birliktelik *alaturkacılar* ve *alafrangacılar* olarak bölünmüş olan aydınların mûsikî alanındaki söylemsel mücadelelerine son vermemiş, aksine bu mücadeleyi Cumhuriyet'e taşımıştır. Bu iki kutuplu ortamda dönemin dergi ve gazetelerinde her iki mûsikînin özelliklerini ve değerlerini ortaya koyan çalışmalar yapılmış, klasik mûsikînin durumu tartışmaya açılmıştır.⁴

Bahsi geçen dönemin *alaturkacılar* safını temsil eden Rauf Yekta Bey, Suphi Ezgi ve Hüseyin Sadettin Arel gibi isimler, özellikle *Şehbal* dergisinde kaleme aldıkları yazılarda erken Cumhuriyet döneminde Ziya Gökalp'in fikirleri önderliğinde başlayacak olan *millî mûsikî* benzeri bir arayış içerisine girmişlerdir. Başlatılan bu hareketin temelinde, unutulmaya yüz tutmuş Türk mûsikîsinin Batı mûsikîsi kaideleri ile, orijinalliğini bozmayacak şekilde korunup toplumsal zeminde yaygınlaştırılması yatmaktadır. Bu isimler *Şehbal* dergisindeki çalışmaları ile Türk mûsikîsindeki klasik eserlerin notasyonunun ve armonizasyonunun

1. Namık Sinan Turan, “İmparatorluğun Son Yüzyılında Erken Cumhuriyet'e Toplum ve Müzik Kültürü Üzerine Notlar”, *Porte Akademik*, 1819 (2019), 205-206.

2. Bülent Aksoy, “Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Musiki ve Batılılaşma”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, ed. Murat Belge, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1985), 1233.

3. Aksoy, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, 1233.

4. Banu Öztürk, “1908 Meşrutiyeti ve Müzik”, *Folklor/Edebiyat* 17/65 (2011), 84.

mümkün olduğunu, dönemin coşkulu havasının mûsikî ile ifade edilebileceğini kanıtlamaya çalışmışlardır.⁵

1923 yılına gelindiğinde, Cumhuriyet'in ilânı ile kültürel alanda devlet eliyle yapılmak istenen bazı değişimler ortaya çıkmış; hatta bu değişimler yeni yönetimin bir politikası olarak sunulmuştur. Bu tarihten itibaren devlet ve dönemin aydınları aracılığıyla, modern toplum yapısı ile halkın gereksinimlerini karşılayacak yeni bir "sentez kültür" oluşturulmaya çalışılmıştır.⁶ Yüzünü tam anlamıyla Batı'ya çevirmiş olan yeni yönetim, geçmişe; yani Osmanlı Devleti'ne ait izleri toplum hafızasından silmek için bir dizi çalışmaya girişmiştir: "Osmanlı-İslâm geçmişinden kopma sürecinde ve çeşitli toplumsal dönüşümlerin hız kazandırıldığı bir dönemde, Kemalist yöneticiler ve onun organik aydınları söz konusu mirasa atıfta bulunan güçlü bir sanat kolunun varlığına karşı 'Mûsikî İnkılabı'nı harekete"⁷ geçirmişlerdir. Özellikle Ziya Gökalp'in *Türkçülüğün Esasları* isimli eserinde sunduğu fikirleri üzerinden şekillenen görüşler sonucunda II. Meşrutiyet döneminden farklı olarak, yeni bir *millî mûsikî* yaratma gagesi ortaya çıkmıştır. Bu düşüncenin temelinde Türk'ün millî mûsikîsi olarak gördüğü halk mûsikîsi ile medeniyetin mûsikîsi olarak telakki ettiği Batı birlikteliğinin temelinde olduğu bir mûsikî yatar. Buna göre halk mûsikîsinin melodilerinin Batı mûsikîsi kurallarınca armonize edilerek yeniden yaratılması, hem millî hem de Avrupalı bir mûsikînin oluşumunu sağlayacaktır.⁸ Tıpkı II. Meşrutiyet'in ilânını takiben olduğu gibi bu süreçte de dönemin dergilerinde *alaturkacılar* ve *alafrangacılar* arasında ciddi tartışmalar başlamıştır. Türk mûsikîsini geçmişle bağdaştıran söylemlerin, halktan kopuk olduğu ısrarla vurgulanmış ve bu kültürün *saray mûsikîsi*, *edvâr mûsikîsi* vb. şekilde nitelendirilmesine yer verilmiştir.⁹

Yazılı basında başlayan bu tartışmalar neticesinde, yeni rejim aydınları Batı mûsikîsini yaygınlaştırmanın ve karşılığında Türk mûsikîsini hafızalardan silmenin çeşitli yollarını aramaya başlamışlardır denilebilir. Bu minvalde yalnızca Batı mûsikîsi eğitimi veren Mûsikî Muallim Mektebi kurulmuş, Darü'l-Elhan'ın Şark Mûsikîsi Şubesi kapatılmıştır.¹⁰ Son olarak devlet eliyle Türk mûsikîsine vurulan en etkili darbe ise 2 Kasım 1934 yılında Türk mûsikîsinin iki yıl sürecek şekilde radyolardan yasaklanması hadisesidir.¹¹

5. Öztürk, "1908 Meşrutiyeti ve Müzik", 86.

6. Füsün Üstel, "1920'li ve 30'lu Yıllarda 'Millî Musiki' ve 'Musiki İnkılabı'", *Cumhuriyet'in Sesleri*, ed. Gönül Paçacı, (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1999), 40.

7. Üstel, *Cumhuriyet'in Sesleri*, 41.

8. Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2019), 143.

9. Güneş Ayas, *Mûsikî İnkılabı'nın Sosyolojisi: Klasik Türk Müziği Geleneğinde Süreklilik ve Değişim*, (İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014), 186.

10. Murat Özyıldırım, *Arap ve Türk Musikisinin XX. Yüzyıl Birlikteliği*, (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2013), 46-47.

11. Detaylı bilgi için bkz.: Bedirhan Büyükduman, *Demokrat Parti Döneminde Uygulanan Kültür Politikalarının*

Muallim İsmail Kâzım Uz ise Türk mûsikîsinin bu iki dönem içerisindeki sıkışmışlığını bizatihi gözlemlemiş ve kendi idraki ve heybesindeki malumat hasebince bunları çalışmalarına, yazılarına ve bestelerine sirayet ettirmeye çalışmış mühim bir şahsiyettir. Uz'un hayatı ile ilgili bilgilerin ardından verilecek çalışmaları dikkatle incelendiğinde bu durum daha da belirgin bir hâl alacaktır.

Türk Makam Müziğine Yansımaları (İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 11-18.